

Vana-Võromaa arendustegevuste toetuste kasutamise tegevusaruanne

2024. aasta tegevusteks olid Vana-Võromaa piirkonna kultuurieripäraga seotud arendustegevused:

1. Vana-Võromaa käsitöövõrgustiku arendamine
2. Vana-Võromaa kultuuriruumi turundustegevused

Võru Instituut arendas toetuse abil tugitegevusi, mis annavad piirkonna (väike)ettevõtetele rohkem võimalusi kasutada Vana-Võromaa kultuuripärandit traditsioonilise käsitöö valdkonnas ning kultuuriturismiga seotud ettevõtluses, samuti tegevusi, mis tõstavad esile Vana-Võromaa pärimuskultuurilist eripära.

TEGEVUS 1

Käsitöövõrgustiku arendamisel oli põhirõhk käsitööesinduse ruumides regulaarse tööritmi loomisel ning esinduse ja tegevuste tutvustamisel avalikkusele. Suurt rõhku panime käsitöönäituste koostamisele ning esitlemisele, õpitoad ja kursused saime regulaarselt toimima alates sügishooajast. Oluliselt suurenes rahvarõivaste alase nõustamise maht, sealjuures tuli leida rõivakomplektide valmistajad ning hankida teavet materjalide tarnevõimaluste kohta. Tegelesime ka tootearenduse, toodete turundusabi ja käsitöö kaubamärgi tutvustamisega mitmetel suursündmustel.

Jätkuv majanduskeskkonna üldine halvenemine (elukalliduse kasv, uuteks maksutõusudeks valmistumine) mõjutas tugevasti ka käsitöö valdkonna arengut ning tegevusi 2024. aastal.

Huvi käsitööalaste koolituste vastu on kogukonnas vähenenud, kuigi meie pakutavad õpitoad ja kursused on paindliku ajaplaaniga ja seejuures ka vägagi tagasihoidliku osalustasuga. Käsitöö müügi maht ja käive on olulisel määral vähenenud. Ainus valdkond, kus huviliste hulk kasvab, on rahvarõivad. Sel teemal nõu ja abi saamise huvi ning on kogukonnas kasvanud ning tellimuste täitmisteks jääb rahvarõivaste valmistamise oskusega meistreid väheks.

Esindusruumid Võru Ideekoja majas lubavad korraldada erilaadilisi õpitube, kursusi ning sündmusi, mis toovad uusi huvilisi ja loovad huvitavat koostööd. Võrgustiku ning seltsiga on liitunud mitmeid pärandilisest käsitööst huvitatuid, kes jagavad oma teadmisi ning oskusi laiemale ringile.

2024. aasta arendustegevused (periood jaanuar-detsember):

1. Tugitegevused käsitöölisele piirkonna eripära kandvate toodete arendamiseks.

Omapära-toodete arenduses korraldasime uute **omapäratoodete loomise konkursi** „*Minkastki midägi*“.

Konkurss toimus 14. veebruarist kuni 30. aprillini, laekus 21 erinevat tööd, osales kaksteist meistrit. Konkursil osalenud toodetega saab tutvuda fotode vahendusel Vana-Võromaa Käsitöö FB lehel: <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.866012882239735&type=3>

Konkurssi ja tulemusi kajastati piirkonna meediakanalites. Uusi tooteid esitleti näitusel, mis jäi avatuks kogu suveks, neid on aasta jooksul esitletud käsitöoesinduses esitlusväljapanekus.

Tootearenduse nõustamisega tegeles aastaringselt võrgustiku koordinaator Vilve Oja, nõu andsid ka Külli Eichenbaum ja Dagmar Rosenberg.

Tulemus: Vastastikku kogemusi vahetades saadi uusi ideid ning leiti koostöövõimalusi omanäoliste toodete loomiseks. Tootekonkursiga loodi uusi Vana-Võromaa eripära väljendavaid mänge/meeneid.

2. Vana-Võromaa käsitöötoodete müüki ja reklaami toetav tegevus

2.1. Vana-Võromaa **e-poe *Uma puut kaubavaliku täiendamine***: aasta jooksul lisati poodi 10 uut toodet meie käsitöömeistritelt. Koordinaator Vilve Oja andis nõu ja aitas koostada tootekirjeldusi, tegi tootefotosid ning korraldas suhtlust meistritega kaupade ostude või tellimuste täitmiseks. Poe külastajaskonna laiendamiseks tehti reklaami laatadel/sündmustel käsitööd esitledes ja müües. Ka meistrid on enda toodete kaudu poodi tutvustanud ja saanud poe info kaudu otsetellimusi, kusjuures otsetellimuste hulk on võrreldes varasemaga kasvanud.

E-poe haldamine ja turundustegevused on pidev igapäevane töö, sellega tegelevad aastaringselt koordinaator Vilve Oja ja projektijuht Külli Eichenbaum.

Tulemus: e-poes on kaubavalik vahetuv, toimub regulaarne reklaam ning postitused veebiturunduse võimalusi kasutades. Poe tuntus ning külastajaskond on laienenud, otseostud poekeskkonnas paraku on vähenenud.

2.2. Vana-Võromaa Käsitüü esindusruumides Võru Ideekojas vahetuvate käsitöönäituste korraldamine ja meistrite toodete alaline näitus-müük. Võrgustiku koordinaator koostöös meistritega korraldasid aasta jooksul 8 näitust, vt täpsemalt sündmuste kronoloogiast lk 5-8. Aastaringselt oli avatud käsitöötoodete näitus-müük, vt täpsemalt p. 5.

Tulemus: esindusruumid olid külastajatele avatud, toimus aastaringselt käsitöötoodete tutvustus huvilistele, tellimuste vastuvõtmine, meistrite tutvustamine. Näitusi külastasid nii kohalik rahvas kui huvilised kaugemalt.

2.3. Vana-Võromaa käsitöö esinduse **osalemine olulisematel käsitöölaatadel ja sündmustel**: Vana-Võromaa Käsitüü oli aasta jooksul esindatud seitsmel üritusel: Kihnu kudumisfestivalil, Umal Pídol ja Põlva linna laadal, Võru Pärimustantsu festivalil (õpitubadega), Vana-Võromaa saatkonnas Seto kuningriigis Obinitsal, ERKL mardilaadal Tallinnas Unibet Arenal, Võru maakonna käsitöö näitusmüügil Riigikogus. Lisaks korraldasime kahenädalase jõulueelse käsitöömüügi Võru Ideekojas käsitöoesinduses. Laatadele ja sündmustele väljaminekut ning üritustel osalemist koordineerisid Külli Eichenbaum ja Vilve Oja, müügiga tegelesid käsitöölised.

Tulemus: Vana-Võromaa käsitöö on esindussündmustel esindatud ning Vana-Võromaa Käsitüü kui kaubamärk on reklaamitud. Vana-Võromaa käsitöö on esindatud Eesti käsitöö aasta tipp-sündmusel Mardilaadal.

3. Käsitöölise omavaheline koostöö ja teadmiste edasiandmine

3.1. **Vana-Võromaa rahvarõiva-alaste teadmiste jagamine, huviliste nõustamine** nii rahvarõivaste kui ka laiemalt käsitööoskuste teemadel, jaanuar - detsember

Rahvarõiva nõukoda asutati aastal 2021 a alguses Võru Instituudi ja MTÜ Vana-Võromaa Käsitöö koostööna, nõukoda asub Vana-Võromaa Kultuurikojas Võrus Katariina allee 11.

Koduleht: <https://wi.ee/muusoumi/rahvaroiva/>

Aasta jooksul pöörduti 41 korral nõustaja Vilve poole, päringud on registreeritud. Peamiselt sooviti nõu ja abi rahvarõivakomplektide (nii rühmad kui üksikisikud) või üksikesemete valmistamisel, sh otsiti valmistajaid ning küsiti hinnapakumisi. Nõu ning abi vajati ka vööde, põlle, tanu, suursärkide kohta, sooviti leida seelikukanga kudujat, materjale rahvarõivaste valmistamiseks, pöörduti ka sooviga laenata rahvarõivaid. Nõustamiste maht on hüppeliselt kasvanud, päris palju aega võtab detailide väljaselgitamiseks algallikate läbivaatamine. Puudus on rahvarõivaste valmistamise oskusega meistritest ja rõivaste valmistamise järjekorrad on seepärast päris pikad. Järgmisel aastal asume oma võrgustikust meistreid juurde otsima ja lühikursustega välja koolitama.

Rahvarõivastesse rõivastumise esitlus koos kandmiskombestiku tutvustusega toimus Osula kooli õpilastele 23. veebruaril ja 27. juulil Kangsti külaseltsi pärimuspäeval Vilve Oja poolt läbi viiduna.

Sisulisi materjale on täiendatud seoses nõustamistega - kui on ette tulnud mõne seni uurimata ese, on selle kohta materjal koos viidetega koostatud. Vilve on koostanud lõngavärvide passid erinevate seelikukangaste kudumise jaoks, mida saab soovijatele väljastada.

Veebiportaali „Eesti rahvarõivad“ <https://rahvaroivad.ee/> Vana-Võromaa kihelkondade rahvarõivaste osas täiendada ei tulnud.

Lisaks rahvarõivastega seotud nõustamisele on küsitud nõu ka laiemalt käsitöövõtete ning kvaliteetsete materjalide kohta.

Sisulisi töid tegid ja korraldasid koordinaator Vilve Oja ning projektijuht Külli Eichenbaum. Teisi nõustajaid/praktikuid kaasati vajadusepõhiselt.

3.2. **Õpitoad, koolitused, loengud** Ideekojas, jaanuar – mai ja september- detsember.

Käsitööhuvilistele pakkusime kevadel pikemaid koolitusi lapitööde ja loovõmblemise osas, alates sügisest pakkusime kolme kuu jooksul õpitubasid kaheksa erineva oskuse õppimiseks, sh algas kangakudumise pikk kursus algajatele Mõned planeeritud ja väljapakutud õpitoad ja koolitused ei realiseerunud osalejate vähesuse või lausa huvipuuduse tõttu.

Laste gruppide juhendajad/õpetajad soovisid saada lihtsat käsitööoskuse õppimist või proovimist, vastavad teemad valmistasime ka ette ja viisime läbi (nt Päkapiku lasteaia neljale rühmale viidi läbi õpitubade „villast lõngani“).

Täiskasvanute väiksed grupid, keda käis meil aasta jooksul kümme, soovisid lühitutvustust paikkonna traditsioonilise käsitöö kohta vaid üks välismaa käsitööhuviliste grupp tellis pikemad loengud koos käsitöö esitlusega.

Väljasõiduga õpitubasid korraldasime Võru Pärimustantsu festivalil 13. juulil (villa kraasimine-ketramine, paelte-vööde tegemine kõladega ning põimimine, kaarusnööri tegemine kaarushargiga, kirivöö kudumine raamil õpetajad Vilve Oja, Reet Pettai ja praktikant Maarja Tamra). Aasta alguses viis Vilve läbi kangastelgedel kudumise 2 õpituba Navi seltsimajas.

3.3. Aastaringelt jätkus käsitöölise omavaheline info jagamine e-posti listi ning FB lehtede kaudu ning otsesuhtluses. Plaane ja tegevusi arutati ning infot vahetati seitsmel ümarlaua-kokkusaamisel, mis toimusid käsitöoesinduses: 17.01, 13.02, 20.03, 9.04 8.05, 2.10, 13.11. Kolme kokkusaamise memod on avaldatud Vana-Võromaa käsitöövõrgustiku kodulehel: <https://wi.ee/tegemise/vana-voromaa-kasituu/> Aasta esimeses pooles keskendusid arutelud käsitöoesinduse sisuliste tegevuste korraldamisele ja ees seisvate väljakutsete/ülesannete lahendamistele, mis olid rohkem seltsisisesed teemad. Aasta jooksul oli meil MTÜ-s praktiliselt kaks Röpina Aianduskooli tekstiili eriala õpilast: Kristi Truup ja Maarja Tamra.

Võrgustikuga on liitunud tosinkond uut huvilist, kes tulid inforingi tootekonkursi, näituse, koolituste kaudu või huvist oma loomingut laiemalt tutvustada. Seltsi liikmeks võeti vastu kuus käsitöömeistrit. FB grupi jälgijate hulk on detsembri lõpu seisuga 868, aasta jooksul lisandus 104 huvilist. Infovahetust korraldasid koordinaator Vilve Oja ning projektijuht Külli Eichenbaum.

Tulemus: nõustamiste käigus jagati soovijatele infot rahvarõivaste komplekteerimise, valmistamise ja kandmise kohta kõigi kaheksa Vana-Võromaa kihelkonna osas, otsiti rõivaste valmistajad. Avatud on käsitöö õppimise võimalused, regulaarselt toimuvad käsitööd tutvustavad sündmused. Toimib käsitöölise omavaheline koostöö – ühistegevused on läbiarutatud ja planeeritud, ette valmistati 6 uut koolitust. Toimib infovahetus ja tegevuste reklaam, toimub müügikoostöö ja üksteise nõustamine. Toimus 7 ümarlaua-kokkusaamist. Otsekontaktide kaudu lisandus koostööringi uusi käsitöö-huvilisi.

4. Koostöö turismivaldkonnaga

Käsitöoesindus oma väljapaneku ja avatusega on lisandunud meie turismimaastikul uueks külaskohtaks. Suvisel ajal leidis linna külaline käsitöoesinduse siiski üles, kuigi asukoht on üsna keeruliselt leitav. Olukord paranes peale pilkupüüdvate reklaamivõtete rakendamist (kinda-kujulised reklaamid ja poeni juhatavate triibuvaipade värvimist hoovi asfaldile).

Vana-Võromaa kaubamärgiga käsitööd vahendati piirkonna muuseumide poodidesse. Tootekonkursiga valmis uusi paikkonna eripära kandvaid tooteid, millest osad on ka müügilettidele jõudnud. Uma Pido meeskonnaga koostöös loodi valik uusi pisimeeneid Uma Pido jaoks. Võromaa Arenduskeskusega koostöös valmistati ette käsitööväljapanek näitusmüügiks Riigikogus.

Koostöö on püsinud Uma Meki võrgustikuga, oleme leidnud võimalusi toidu ja käsitöö pakkumiste ühendamiseks (käsitöoesinduses tutvustatakse ka Uma Meki kaubamärki, jagatakse teavet, müügiletil on valik Uma Meki tooteid, jätkuvalt toimib veebipoe Uma Puut kaudu ristturundus Uma Mekiga).

Tulemus: Vana-Võromaa käsitöö osales vastavalt võimalustele kultuuriruumi mainekujunduses ja turunduses.

5. Käsitööd esile tõstvad ettevõtmised ning loomekeskuse arendamine

Koostöös Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liiduga korraldasime Tallinnas Eesti Käsitöö Maja rahvakunstigaleriis Vana-Võromaa käsitöönäituse „*Vägi om kirjun*. Vana-Võromaa väekirjad“. Näituse avasime 24. septembril ja see oli vaatamiseks üleval kuni 14. oktoobrini. Näitusel oli

esindatud looming käsitöömeistritelt Dagmar Rosenberg, Heli Viks, Keiu Einla, Liilia Tann, Karille Bergmann, Piia Suvi, Reet Pettai, Vilve Oja, Virve Niilisk. Näituse kuraatoriks oli Vilve Oja, tekstid koostas Külli Eichenbaum, kujunduse loomisel osales kunstnik Epp Margna. Näitusega tutvustasime Vana-Võromaad ja võrokeste käsitööloomingut pealinlastele ja linna külalistele, aga virgutasime ka pealinna võrokeste hindätiidmist. Näituse esitlemist toetas Eesti Kultuurkapital.

Vana-Võromaa traditsioonilise käsitöö teadmuskeskus Võru linna Ideekojas.

Esimene tegevusaasta käsitööesinduses oli kõigi asjaosaliste jaoks uudne, aga see andis tunnetuse, millises mahus on reaalne tegevusi läbi viia ning millised on jooksvad probleemid. Käsitööesinduse tööruum ja tegevused on aasta jooksul selgema ja täpsema raami saanud. Aasta esimeses pooles tuli lahendada hulgaliselt töökorralduslikke väljakutseid, et regulaarne tegevus käima saada ja suurendada esinduse nähtavust nii reaalses linnaruumis kui ka virtuaalses ruumis. Õpitubade ja koolituste korraldamisel tuli välja selgitada sihtrühmade vajadusi ning soove, samuti teabe jõudmise viise sihtrühmadeni. Esinduse kolmes ruumis toimusid aasta ringi plaanitud tegevused:

Vällänäütüs ja esindüspuut (esinduse, näituste ja müügitare) – aastaringi toimus Vana-Võromaa käsitöötoodete müük, vaheldusid meistrinäitused, jooksvalt nõustati ja jagati infot. Küllastajatele olime avatud tööpäeviti kell 10-15, juunist augusti lõpuni tööpäeviti kell 11-17, laupäeviti kell 11-14.

Kudamine (teljetares) – kangaste ja vööde kudumise koolitustega saime alustada sügisel, selleks ajaks said kangasteljed renoveeritud ja vajalikud tarvikud hangitud. Alustas kangakudumise pikk kursus algajatele.

Opitarõn (õppe- ja seminariruum) toimusid praktilised käsitöökoolitused (12) ja seitsmel korral telliti meilt seminaride korraldamise teenust. Tegevusteta ajaks laendasime õpperuumi käsitöö näitusmüüki (suuremad käsitööesemed).

Ideekoja kodulehel on meie koostöövõrgustiku ja pakutavate teenuste tutvustus, samuti sündmuste kalender: <https://www.ideekoda.ee/loovmeistrid/>

Ideekojas käsitööesinduses toimetavad igapäevaselt koordinaator Vilve Oja, seltsi liikmed ning võrgustiku käsitöölised. Hea koostöö on Ideekoja majanaabrite, noortekeskus HUUB-iga.

Tulemus: Vana-Võromaa pärandkultuuri osaks olevat traditsioonilise käsitöö teadmust on saanud püsivalt tutvustada õpitegevuste, sündmuste, näituste ja oskusteabe vahendamisega. Teave meie pakutavate teenuste kohta jõudis paljude huvilisteni ning meie kohalike kultuuri- ja haridusvaldkonna arendustöötajateni. Linna külalised leidsid suveperioodil üles meie käsitööesinduse ja said teadmise meie käsitööst ning laiemalt piirkonna kaubamärkidest. Meistreid tutvustavad ning tunnustavad näitused toovad esindusse uusi küllastajaid, kellest nii mõnigi jääb püsiküllastajaks. Pärandtehnoloogiaid kasutava käsitöö valdkond on saanud *vunki mano*.

TEGEVUS 2

Vana-Võromaa kultuuriruumi turundustegevused 2024

Võru Instituut osaleb kultuuriruumi ja –pärandi turundustegevuste korraldamisel ning info vahendamisel koostöös mitmete partneritega Võru ja Põlva maakondades, Valga maakonda jääva Vana-Võromaa osas on partneriks Karula ja Hargla khlk kogukondi ühendav *kotuse* võrgustik.

Vana-Võromaa kultuuriruumi ühiste turundustegevuste korraldustööd on mõjutanud turismikorralduse institutsionaalne reform, mis alates 2023. aastast on viinud maakondlikud turismikoordinaatorid Lõuna-Eesti DMO koosseisu. Seni maakonna põhiselt tegutsenud koordinaatorite tööülesanded keskenduvad laiemale piirkonnale, seejuures on turunduses keskne suund võetud välisturgudele. LE turismiklastri roll ja abi sihtpiirkonna arendamisel põhineb klastriga liitunud ettevõtete (jaanuar 2025: 27 ettevõtet, 3 võrgustikku kogu DMO piirkonnast) huvide esindamisega, seejuures on turundatavaks sihtpiirkonnaks kogu Lõuna-Eesti kui tervikpiirkond. Vana-Võromaa kui sihtpiirkonna arendamise ja tutvustamise tegevusi pole kavandatud ei LE DMO ega LE turismiklastri strateegiates.

Vana-Võromaa turismis turundamise strateegiat lähiajal ei sünni, sest piirkonna turismiarendus on koondunud Lõuna-Eesti Turismiklastri kätte, aga klastrile 2024 sügisel koostatud turismistrateegia 2025-2030 (<https://go.visitsouthestonia.com/static/louna-eesti-turismi-arengustrateegia.pdf>) ei näe ette kultuuriruumide eripära esiletõstmist, heal juhul nopitakse turunduseks aegajalt üles mõni sündmus. Klaster tegutseb oma liikmete huvides ja keskendub sihtturgudele väljaspool Eestit valides piirkonnast üksikuid sobivaid objekte/sündmusi. Strateegia koostamise protsessis ei õnnestunud kultuuriruumide temaatikat strateegiasse lisada, sest strateegia koostamise metoodika oli juba algselt üles ehitatud sellisel, et marginaalseks jäänud ideed ja ettepanekud kas hääletati välja („kõigea tegelda ei jõua, valime välja olulised“) või kadusid protsessi käigus üldistavatesse sõnastustesse (nt „Lõuna-Eesti on tunnustatud kultuuriturismi sihtkoht, mille elujõulised kogukonnad tutvustavad oskuslikult rikkalikku pärandkultuuri ja autentseid traditsioone“).

Klaster on suunatud oma liikmete (ettevõtete) huve teenima ja laiemalt kultuuriruumide esiletoomisega ei tegele. Vana-Võromaad hõlmavat ja seda esindavat turismiarendusele keskendunud organisatsiooni pole, seega ei ole ka võrgustikuna klastriga liitumine võimalik. Nt Setomaal on kultuuriruumi turismiga tegelev MTÜ Setomaa Turism (visitsetomaa.ee), nemad on liitunud klastriga võrgustikuna, mis annab eelise, et nende piirkonna sündmusi tõstetakse LE turismikampaaniates ehk sagedamini esile.

Tuleb tõdeda, et inim- ja raharessursi nappus ning Vana-Võromaa jaoks selgelt kasuliku tulevikuvisioni puudumine ei võimaldagi praegu rohkemat ette võtta kui üksikuid sündmusi ja tegijaid info ning kontaktidega toetada.

Tegevused 2024:

1.1. Oli planeeritud: Regulaarselt (kord kuus) on plaanitud toimuma kohtumised infovahetamise eesmärgil, jooksvate vajaduste lahendamise. Vajalik on teha Vana-Võromaad tutvustava trükise kordustrukk, trükisega varustada infopunktidenä tötavad ettevõtted ning külaliste huvipunktide infoletid.

Infovahetamise kohtumisi (LE DMO esindaja, VAK esindaja, Võru Instituudi esindaja) peeti aasta esimesel poolel 7.02, 18.03, 29.04 ja 27.05, teisel poolaastal kohtuti PEEK projekti aruteludel (meetme „Atraktiivne piirkondlik ettevõtlus- ja elukeskkond”) 15.08, 13.11 ja LE turismiklastri strateegiakoosolekul Tartus 9.09.

Vana-Võromaad tutvustava trükise kordustrukü (võro-eesti keeles, 6000 tk) tegi Võru instituut aprilli lõpuks, enne suvehooaja algust sai trükiseid levitatud. Selge levitamise süsteem puudub, levitamine on juhuslik (kui infopunktidenä töötavad ettevõtted ise otsivad infomaterjalile kas Arenduskeskusest või Võru Instituudist; messidele klasteri kaudu materjalide saatmine on tasuline).

1.2. Veebiportaali <https://www.puhkaeestis.ee/> uuendused rakendused mais 2024. Turismiinfo esitamise uuenenud printsiibid ei too enam sihtkohtadena esile kultuuriruumi/piirkondi Eestis, sihtkohtadena pakutakse: linnad, saared, rahvuspargid (vt <https://puhkaeestis.ee/et/kuhu-minna>).

Sisuturunduse artiklites, kus tuuakse esile valik midagi erilist Eestist, võib leida üksikuid momente Vana-Võromaa piirkonnast, aga artiklite loomisel paistab olevat panustatud AI abile ja näiteks UNESCO-s oleva suitsusaunakombestiku osas loodud artiklid on kaunis kummalise sõnastusega (vt artikleid ja leia suitsusauna kirjeldavad kohad: <https://puhkaeestis.ee/et/mis-kuuluvad-unesco-maailmaparandisse-eestist> ja <https://puhkaeestis.ee/et/lahme-sauna-eesti-saunakultuur-ja-ideed-kuhu-minna-leili-votma>) Mais esitatud ettepanek, et suitsusaunakombestikku puudutavad artiklid paluks enne avaldamist saata toimetamisele Võru Instituuti, ei ole saanud tagasisidet ega rakendust, jaanuaris 2025 on tekstid endiselt veidra ja kohati eksitava sõnastusega.

Siiski on portaali otsingu kaudu leida Vana-Võromaa märksõna kasutades 383 objekti/teenust, mis on mõnel määral vähem varasemast kuid siiski on olemas ja oskajale otsijale esitletud.

1.3. Vana-Võromaa kultuuripärandit esitlevaid sündmusi on esile tõstetud meedias ja veebiturunduses, instituudis peetav pildipank täienes Uma Pido fotodega, muude fotode ega videoklippide loomiseks ressursse ei olnud.

1.4. Vana-Võromaa kohaliku toidu võrgustiku Uma Mekk tegevustes on võro keelt ja kultuuripärandi esile toodud: ettevõtjaid on nõustatud menüüde ja toitvude/toorainete võro keelde tõlkimise osas. Uma Mekk komisjoni koosolekud kaubamärgiste andmise osas toimusid 19.01, 18.06 ja 8.10. UMA MEKK gurmeekampaniad toimusid 3.-12. mail ja 4.-13. okt, võro keelde said tõlgitud kõik menüüd. Sügiskampanias sai koostatud 2. okt telesaate jaoks ning edasiseks veebiviktoriiniks (Oma maitse veebiajakiri) küsimusi ning nimekirjad võrukeelsetest toitvudest/toorainetest. Võrukeelsed menüüd olid 26.-27. septembril toimunud EESTI IX omavalitsuspäeval „Kultuuriline eripära on piirkondliku elujõu allikas“.

1.5. Suitsusaunaga seotud kultuuripärandi edendamine ja tutvustamine.

- Suitsusaunade kaardistamise kavandamine ja korraldamisega seonduva planeerimine. Töörühm (Küllli Eichenbaum, Rainer Kuuba, Marko Puksing Eda Veeroja) on ette valmistanud veebruar-aprill loendus-uuringu ankeedi, mai ja juuni on tehtud proovi-andmekorje ja kohendatud uurimisküsimusi, sept-detsember on arendatud e-ankeeti, mis asub kodulehel

savvusann.ee/ suitsusaunade-loendus/ (hetkel mitteavalik). Instituut on sõlminud Maa-ametiga lepingu suitsusaunade kaardikihi arendamiseks geoportaalil. Küsitluse läbiviimine jääb aastasse 2025 ja VKKF poolt on esitatud taotlus ERK Vana-Võromaa pärimuskultuuri toetusmeetmesse küsitluse kulude osaliseks katmiseks.

- Eda Veeroja on esindanud Vana-Võromaa pärandipiirkonda UNESCO võrgustiku koosloome töötubades 13. 03 Tartus ja 3.10 Tallinnas. Koostöövõrgustikku haldab EIS turismiosakond. Võrgustiku eesmärk on arendada koostööd ja luua sünergiat pärandikohtade ja sihtkohtade vahel ning tõsta teadlikkust UNESCO pärandikohtadest nii Eestis kui Eesti välisriigis. Vahendid koostöö arendamiseks ja turundustegevuseks peavad siiski igal pärandipiirkonnal omal olemas olema.
- 26. novembril täitus 10 aastat võrokeste suitsusaunakombestiku vastuvõtmisest UNESCO vaimse pärandi esindusnimekirja. Tähtpäeva puhuks koostas Külli pressiteate, mida levitati meedias, olid ka mõned intervjuud meediasse.
- 22. nov toimus suitsusaunapäev Mõniste muuseumis, peamine teema oli tagasivaade kümnele aastale, arutati, mis on muutunud ja milline on olnud UNESCO tunnustuse mõju suitsusaunakultuurile.
- Eda ja Külli andsid 12. juunil Mooska talus intervjuu ÜRO eriraportöör prof Cannatacile, kes uuris, kuidas Eesti, Soome ja teiste Balti riikide saunakultuurid mõjutavad või peegeldavad suhtumist privaatsusesse.
- Hugo Treffneri Gümnaasiumi õpilane Elisabet Raju koostab uurimust teemal „Suitsusaun rahvapärimuses 21. sajandil“ ja üks alateema on uurida suitsusauna teed UNESCOsse. Antud pikem intervjuu ja edastatud asjassepuutuvad materjalid.
- Aastaringelt toimus kodulehe savvusann.ee jooksev toimetamine, uudiste kogumine ja avaldamine. Korraldatud on huviliste nõustamised saunapärimuse või pärandiliste tegevuste osas. Koostöökoguga vahetasime infot novembris suitsusaunade kaardistamise teemal.

1.6. Võro keele nädalat (vt toimunut: <https://wi.ee/kava-2-2/>) kajastas meedias 13 ajalehe /veebiportali artiklit, tele-raadiokanalites toimus samuti 13 teemasaadet/kajastust/erisaadet.

Kultuurieripäraga seotud turundustegevusi koordineeris ning sisulist tööd tegi Võru Instituudi poolt projektijuht Külli Eichenbaum.

Tulemused: Vana-Võromaa piirkonnas toimunud kohaliku eripäraga sündmused on piirkonna küllastajate ja huviliste jaoks pildis olnud. Erinevate võrgustike ja meeskondade koostöös on Vana-Võromaa kultuurilised eripärad sündmuste ja tegevuste kaudu nähtavad nii piirkonnas kui sellest väljaspool.

4. Kas tegevuste läbiviimisel/tulemustes oli erinevusi/kõrvalekaldeid võrreldes kavandatuga (millest tulenevalt)?

Muutusi oli turismialase strateegilise tegevuse osas – ootused nii veebiportali puhkaestis.ee kui LE turismistrateegia osas olid liiga optimistlikud. Vana-Võromaa kui sihtpiirkond on

turismis kaotanud oma nähtavust, kultuuriruumide identiteedid ja maine on hägustumas. Seda tulemust me ei soovinud.

Kokkuvõtvalt

Vana-Võromaa kultuuriline eripära (suitsusaunakombed, võro keel, kohalik toit Uma Mekk, käsitöömeistrite looming, Vana-Võromaa kihelkondade rahvarõivad) on vastavalt võimalustele esile toodud, toimusid mitmed ettevõtmised, ilmusid meediakajastused siseriiklikes meediakanalites ja sotsiaalmeedias.

Aruande koostamise kuupäev: 16. jaanuar 2025

Aruande koostas:
Külli Eichenbaum
Võru Instituudi projektijuht
Tel 56611924